

u

K

25

klankspoor

woorden op ~atie, ~itie en ~tie

Klinkt de laatste klankgroep van een woord als /tsie/?

Dan schrijf je **tie**.

prestatie

politie

vakantie

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het klankspoor?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

De stukjes ~atie en ~itie zijn vaste stukjes.

De meeste woorden op ~atie hebben te maken met werkwoorden op ~eren:

opereren - operatie

Sommige woorden eindigen op itie.

De eerste klank /ie/ schrijf je als **i**, de tweede als **ie**.

politie, conditie, notitie

In het meervoud schrijf je **s**, niet 's.

prestatie - prestaties

vakantie - vakanties

de prestatie
de operatie
de reparatie
de informatie
de politie
de vakantie

de presentatie
de arrestatie
de combinatie
de imitatie
de situatie
de emigratie
de notitie
de advertentie
de garantie

u

K

28

klankspoor

woorden met /zj/ = g

Je hoort /zj/. Je schrijft g.

De klank /zj/ hoor je vooral in woorden die uit het Frans komen.

bagage, garage, etage, horloge

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het klankspoor?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

Sommige woorden op ~age zijn afgeleid van werkwoorden.

~age is dan een vast stukje.

lekken - lekkage

spioneren - spionage

tatoeëren - tatoeage

courgette, aubergine, asperge

Drie groentes met Franse namen die ook in Nederland veel worden gegeten.

woorden van de week

het horloge
de bagage
de etalage
de giraf
de passagier
logeren

extra woorden

de garage
de rage
de stage
de etage
de manege
de lekkage
de tatoeage
de slijtage
de centrifuge

u

K

29

klankspoor

vaste stukjes: ~isch(e)

Je hoort een bijvoeglijk naamwoord op /ies/.
Je schrijft **isch**.

elektr**isch**, techn**isch**, log**isch**

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het klankspoor?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

Woorden op ~isch(e) zijn meestal bijvoeglijke naamwoorden. Ze staan dan bij zelfstandige naamwoorden.

het trop**isch** regenwoud
een elektr**ische** trein

Bijvoeglijke naamwoorden op ~isch zijn afgeleid van zelfstandige naamwoorden.

techniek - techn**isch**
tropen - trop**isch**

Niet alle woorden op /ies/ schrijf je met ~isch. Denk aan woorden als kies, vies, servies, verlies.

Denk ook aan meervouden als televisies, acties, families, kwesties, kiwi's, taxi's, baby's, pony's.

woorden van de week

elektrisch
technisch
logisch
fantastische
tropische
historische

extra woorden

romantisch
allergisch
democratisch
telefonisch
alfabetische
medische
vegetarische
Belgische
Russische

u

K

30

klankspoor

woorden met ct

Hoor je /kt/? Dan schrijf je meestal **ct**.

acteur, product, contact

Hoor je /ksie/? Dan schrijf je **ctie**.

actie, reactie, injectie

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het klankspoor?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

Woorden met **ct** komen uit het Frans.
De **c** spreek je steeds uit als /k/.

Woorden op **~ctie** zijn vaak afgeleid
van werkwoorden op **~eren**.

reageren - reactie

selecteren - selectie

Let op deze uitzonderingen:

je hoort /kt/, je schrijft **kt**.

de praktijk, de dokter, trakteren,

elektrisch, elektriciteit

actief
het product
het effect
het respect
de actie
de reactie

het insect
het contact
het contract
de directeur
de architect
de redactie
de injectie
de bacterie
perfect

U

K

32

K R W

klankspoor

vaste stukjes: ~teit, ~air, ~oir

Je hoort /tijt/ aan het eind van een woord.

Je schrijft **teit**.

Je hoort /èr/ aan het eind van een woord.

Je schrijft **air**.

Je hoort /waar/ aan het eind van een woord.

Je schrijft **oir**.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *klankspoor*?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

Het vaste stukje ~teit heeft niets te maken met het woord *tijd*: De klemtoon bij deze woorden valt op het stukje ~teit (uitzondering: *majesteit*).

Bij veel woorden hoor je vóór het stukje ~teit de klank /ie/. Je schrijft dan **i**: *kwaliiteit*, *sportiviteit*, *activiteit*.

Let op bij *elektriciteit*. Net als bij woorden als *elektrisch* en *elektronisch* is de vierde letter een **k**.

Woorden op ~air en ~oir komen uit het Frans.

Let op: je schrijft *miljoen*, maar *miljonair* (zonder **oe**).

de elektriciteit
de specialiteit
de kwaliteit
populair
militair
het trottoir

de universiteit
de sportiviteit
de activiteit
de puberteit
majesteit
de miljonair
het meubilair
het reservoir
het dressoir

U

K

33

K R W

klankspoor

woorden op ~iaal, ~ieel en ~ueel

Je hoort aan het eind van een woord
/iejaal/, /iejeel/ of /uuweel/.

Je schrijft **iaal**, **ieel** of **ueel**.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het klankspoor?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

Bij woorden als *materiaal*, *liniaal*,
geniaal en *filiaal* hoor je tussen **i** en **aal**
de klank /j/. Die **j** schrijf je niet.

Let op het woord *ideaal*. Na de **d** hoor je
(meestal) /ie/, maar je schrijft **e**.

Bij woorden als *financieel* en *officieel*
hoor je de klank /j/. Je schrijft niet **j**,
maar **i**.

Als je woorden op **~ieel** langer maakt,
schrijf je een trema: *officiële*, *financiële*.

Bij woorden als *eventueel* hoor je de
klank /w/. Die **w** schrijf je niet.

Let op: bij de woorden *juweel* en *fluweel*
schrijf je de **w** wel.

het materiaal
de liniaal
speciaal
officieel
officiële
eventueel

het filiaal
geniaal
sociale
financieel
financiële
essentieel
actueel
individuele
virtueel

u

K

34

K R W

klankspoor

vaste stukjes: overzicht

In veel woorden staan vooraan of achteraan *vaste stukjes*.

Deze stukjes hebben als losse woorden geen eigen betekenis.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *klankspoor*?
3. Schrijf deze stukjes zoals je ze hoort.
4. Controleer het woord.

Vaste stukjes schrijf je vooraan of achteraan woorden. Je schrijft ze altijd hetzelfde. Deze vaste stukjes heb je al eerder geleerd:

ge~, be~, ver~, on~, ont~;
~ig, ~(e)lijk, ~ing, ~sel, ~te, ~zaam,
~baar, ~heid, ~aar, ~aard, ~er,
~erd, ~erik, ~eur, ~ier, ~ist, ~age,
~atie, ~erij, ~loos, ~isch en ~teit.

Er zijn nog meer vaste stukjes. Enkele voorbeelden: mis~, oer~, wan~;
~achtig, ~dom, ~erig, ~schap, ~vol.

Vaste stukjes vooraan woorden heten *voorvoegsels*. Vaste stukjes achteraan woorden heten *achtervoegsels*.

het misverstand
mislukken
de oermens
oeroud
wanhopig
het wangedrag

raadselachtig
zenuwachtig
de ouderdom
het heiligdom
winderig
slaperig
de eigenschap
het kampioenschap
waardevol

U

R

11

regelspoor

woorden met meer klankgroepen: overzicht

Verdeel woorden in klankgroepen.

Stel steeds de vraag:

Wat hoor je **aan het eind** van de klankgroep?

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Wat hoor je aan het eind van de klankgroep?

- Hoor je daar een *lange klinker*?
Dan schrijf je één klinker en één medeklinker: *betalen*.
- Hoor je daar een *korte klinker*?
Dan schrijf je één klinker en twee dezelfde medeklinkers: *vertellen*.
- Hoor je daar een *medeklinker* of een *tweetekenklank*?
Dan schrijf je wat je hoort: *bezorgen*, *bedoeling*.
- Hoor je daar een *stomme e*?
Na een stomme e schrijf je geen dubbele medeklinker: *wandelen*.

avontuurlijk
vervelend
de oppervlakte
de beweging
de bestelling
de gebeurtenis

schandalig
onmogelijk
rommelig
de opsomming
bezorgen
besmettelijk
geduldig
verstoppert
de verzekering

u

R

14

regelspoor

hoofdletters

Je schrijft namen met een *hoofdletter*.
Aan het begin van iedere zin schrijf je een hoofdletter.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Je schrijft een hoofdletter bij namen van mensen, dieren, boeken, enzovoort. Tussenvoegsels als *van* en *de* krijgen géén hoofdletter.

Aardrijkskundige namen krijgen een hoofdletter; de woorden *aarde*, *zon* en *maan* niet.

Feestdagen krijgen een hoofdletter:

Pasen, *Kerstmis*, *Suikerfeest*.

Afgeleide woorden als *paasvakantie* en *kerstbal* krijgen geen hoofdletter.

Aan het begin van een zin staat een hoofdletter. Begint de zin met 't of 's, dan wordt dat de tweede letter.

's *Avonds* ga ik... / 't *Was* al laat.

Rob van Zanten
Laura de Wit
Italië
Russische
Kerstmis
het Suikerfeest

Els van der Ven
oom Charles
Alkmaar-Noord
de Donau
Pasen
de kerstvakantie
de pinksterdag
zondag
januari

u**R****18****regelspoor****meervoud van woorden op
~a, ~i, ~o, ~u en ~y**

Woorden die eindigen op **a, i, o, u** of **y** hebben een meervoud op **~'s**.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Woorden op **~a, ~i, ~o, ~u** of **~y** krijgen in het meervoud **'s**:

zebra's, taxi's, foto's, paraplu's, baby's.

Zonder **'s** komt er verwarring: je kunt deze woorden verkeerd uitspreken.

Dan zou *zebras* op *jas* rijmen.

Is er geen verwarring mogelijk bij de uitspraak? Dan schrijf je het meervoud niet met **'s**, maar met **s**.

kamer - kamers

dictee - dictees

televisie - televisies

De meeste woorden krijgen in het meervoud gewoon **s**.

de zebra's
de kassa's
de taxi's
de foto's
de paraplu's
de baby's

de diploma's
de pizza's
de pinda's
de camera's
de kiwi's
de tosti's
de pony's
de salto's
de kilo's

u

R

19

regelspoor

lange woorden: overzicht

Bedenk bij een lang woord:

1. Is het een *samenstelling* of niet?
2. Zitten er *vaste stukjes* in het woord?
3. Hoe schrijf je de *andere klankgroepen*?

Kun je een woord toch niet schrijven?
Zoek het dan op in een woordenboek of een woordenlijst.

1. *Hak* het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. *Controleer* het woord.

Bedenk bij een lang woord:

1. Is het een *samenstelling*?

Een samenstelling bestaat uit
woorddelen: twee (of meer) losse
woorden. Schrijf die achter elkaar.

2. Zitten er *vaste stukjes* in het woord?

Stukjes als *ge~*, *be~*, *ver~*, *on~*, *ont~*,
~lijk(e), *~ig(e)*, *~isch(e)*, *~ing*, *~te*,
~sel, *~loos*, *~aar*, *~aard*, *~er*, *~erd*, *~erik*,
~ier, *~atie*, *~itie* en *~erij* schrijf je altijd
hetzelfde.

3. Hoe schrijf je de *andere klankgroepen*?

Wat hoor je *aan het eind* van de
klankgroep? Kijk ook op kaart R11.

de hoestdrank
de nachttrein
opbellen
fantastisch
de presentatie
de vergelijking

de huissleutel
de feesttent
de uitdaging
de ontploffing
de verovering
de organisatie
doorrijden
aantrekkelijk
onverschillig

u

R

20

regelspoor

woorden met 's ~

Bij woorden als 's *morgens* en 's *maandags* hoor je aan het begin /s/.

Die schrijf je als 's.

Na 's komt er een **spatie** (leeg stukje).

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Je kent de 's (*komma-s*) al van woorden als *agenda's* en *piano's*.

Van de dagen van de week schrijf je 's *maandags* en 's *woensdags* altijd met 's.

Dinsdags en *donderdags* schrijf je nooit met 's.

De komma-s laat zien dat er iets is weggelaten.

Vroeger werd gezegd: *des morgens*, *des middags*, enzovoort.

Tegenwoordig zeggen we niet meer *des morgens*, maar 's *morgens*.

's *morgens*
's *middags*
's *avonds*
's *nachts*
's *maandags*
's *woensdags*

de ochtend
's *ochtends*
's *winters*
dinsdags
donderdags
dagelijks
wekelijks
maandelijks
jaarlijks

u

R

22

regelspoor

woorden met een trema

Twee puntjes boven een klinker noem je een *trema*. Meestal staat het trema op de **e**.

Je schrijft vaak een trema als in een woord twee of drie klinkers naast elkaar staan. Het trema geeft aan: hier begint de volgende klankgroep.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Het meervoud van *zee* is *zeeën*.

Zonder trema staat er *zeen*. Dat is moeilijk uit te spreken.

Het trema geeft aan: hier begint een nieuwe klankgroep.

Maak je een woord op *~ie* langer?

Let dan op de *klemtoon*. Dat is de klankgroep waar je met je stem op drukt: *kopie*, *bacterie*, *melodie*, *knie*.

Valt de klemtoon op **ie**? Dan komt er *~ën* bij: *kopie* - *kopieën*.

Valt de klemtoon *niet* op **ie**? Dan komt er *~n* bij: *bacterie* - *bacteriën*.

Getallen met *twee~* en *drie~* die je voluit schrijft, krijgen een trema: *tweeënveertig*, *drieënzestig*.

de zeeën
de ideeën
de moskeeën
de knieën
de bacteriën
tweeënveertig

sleeën
de reeën
de onderzeeër
wij tweeën
met z'n drieën
drieëndertig
de kopieën
de melodieën
de financiën

U

R

24

regelspoor

samenstellingen met een tussen-s

Samenstellingen krijgen soms een tussen-s. Twijfel je: tussen-s of niet? Gebruik dan het linkerdeel in een andere samenstelling.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het regelspoor?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

In sommige samenstellingen schrijf je een tussen-s. Dat is meestal geen probleem, want die **s** hoor je: *dorpsplein, stationsklok.*

Beginnt het tweede deel van de samenstelling met **s**, **z** of **c**? Dan hoor je de tussen-s niet. Maar je schrijft hem wel: *dorpsstraat.*

Twijfel je: wel of geen tussen-s? Gebruik het linkerdeel in een andere samenstelling.

verkeersituatie of *verkeerssituatie*?
verkeersbord, **dus** *verkeerssituatie*

appelsap of *appelssap*?
appelmoes, **dus** *appelsap*

woorden van de week

het dorpsplein
de dorpsstraat
de varkensmest
de varkensstaart
de stationsklok
de stationschef

extra woorden

de verkeerssituatie
de fabrieksstad
het oorlogsschip
de veiligheidsspeld
de opleidingsschool
het gezelschapsspel
de beroepssoldaat
de vrijheidssrijd
de koningszoon

u**R****25****regelspoor****samenstellingen met de
tussenklank /u(n)/**

In samenstellingen hoor je een soms een
tussenklank /u/ of /un/.

Zo is het *hok* van een *hond* geen *hondhok*,
maar een *honden*hok.

Die tussenklank /u(n)/ schrijf je als **en**.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Een samenstelling bestaat uit
twee delen. Elk deel heeft een
eigen betekenis. Hoor je in een
samenstelling de klank /u/, kijk dan
naar het linkerdeel.

Is het linkerdeel een woord dat zelf
op **e** of **en** eindigt, dan hoor je geen
tussenklank. Dan schrijf je de woorden
gewoon aan elkaar.

mode + *show* = *modeshow*

regen + *jas* = *regenjas*

Hoor je na het linkerdeel de
tussenklank /u(n)/, dan schrijf je **en**.

hond + *hok* = *honden*hok

kip + *ei* = *kippenei*

Woorden van de Week

het hondenhok
het kippenei
de boekenbon
de modeshow
de secondewijzer
de torenspits

extra woorden

de ruggengraat
de paardenstaart
de koekenpan
de pannenkoek
de tomatensaus
de etalagepop
de ruimtevaart
de regenjas
de samenwerking

u

R

26

regelspoor

samenstellingen met de tussenklank /u(n)/: uitzonderingen

Op kaart R25 heb je de regels geleerd om samenstellingen te schrijven waarin je de tussenklank /u(n)/ hoort.

Op deze kaart staan de uitzonderingen op die regels.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het regelspoor?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Op kaart R25 heb je geleerd:

a. Als het linkerdeel op **e** eindigt, schrijf je geen **n**. Maar als dat een *persoon* is, schrijf je wel **en**:

zieke - ziekenauto.

b. Hoor je de tussenklank /u/, dan schrijf je **en**. Maar je schrijft **e** als het linkerdeel:

1. een werkwoord of een bijvoeglijk naamwoord is: *huilebalk, verrekijker.*
2. een zelfstandig naamwoord zonder meervoud op **~en** is: *snottebel, rijstebrij.*
3. het woord *zon, maan* of *Koningin* is: *zonnebloem, maneschijn, Koninginnedag.*
4. een zelfstandig naamwoord is dat een bijvoeglijk naamwoord versterkt: *apetrots, beregoed, reuze fijn.*

woorden van de week

het ziekenhuis
de verrekijker
de zonnebril
de maneschijn
de Koninginnedag
apetrots

extra woorden

de invalidenauto
de huilebalk
het platteland
knarsetanden
de dwingeland
de snottebel
de rijstebrij
beregoed
boordevol

u

R

27

regelspoor

woorden met de tussenklank /u(n)/: overzicht

In veel lange woorden hoor je de tussenklank /u(n)/.

Is het een *samenstelling*? Dan schrijf je de tussenklank /u/ als **en**.

Is het *geen samenstelling*? Dan schrijf je de tussenklank /u/ als **e**.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Hoor je in een lang woord de tussenklank /u/, bedenk dan eerst: Is het een samenstelling of niet?

1. Is het *geen* samenstelling?

Dan schrijf je **e**: *vriendelijk*, *hopeloos*.

2. Is het *wel* een samenstelling?

Kijk dan naar het *linkerdeel*.

Op kaart R25 heb je geleerd:

- a. Is het linkerdeel een woord op *~e* of *~en*? Dan is er geen tussenklank. Je schrijft de woorden gewoon aan elkaar: *hitte**golf*, *regen**jas*.
- b. Hoor je een tussenklank /u/? Dan schrijf je **en**: *hond**enhok*, *viss**enkop*.

Uitzonderingen staan op kaart R26.

vriendelijk
de vriendenclub
de visserij
de vissenkop
hartelijk
de hartenwens

kleverig
de slimmerik
tijdelijk
slapeloos
vruchteloos
de vruchtenyoghurt
de garagedeur
de klassenleraar
de krokodillenstaart

U**R****28****regelspoor****bijvoeglijke naamwoorden:
overzicht**

Als je aan het eind van een bijvoeglijk naamwoord /u/ hoort, dan schrijf je **e**.

Maar je schrijft **en** bij:

- stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden;
- bijvoeglijke naamwoorden, gemaakt van deelwoorden die op **en** eindigen.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord:
een *dik* boek, de *dikke* boeken.

Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden vertellen waarvan iets gemaakt is.
Hoor je /u/ aan het eind? Dan schrijf je **en**: een *wollen* sok.

Een bijvoeglijk naamwoord kan gemaakt zijn van een *deelwoord*. Dat is nooit de persoonsvorm, dus gelden de gewone regels: de *gekochte* kleren.

Uitzondering: als het deelwoord op **en** eindigt, dan eindigt het bijvoeglijk naamwoord ook op **en**:
gewassen - de *gewassen* kleren.

woorden van de week

een mistige dag
lekkere koeken
een groot huis
het bestelde boek
het ijzeren hek
de gewassen kleren

extra woorden

breekbare glazen
Limburgse vlaai
de gevulde koek
het gerichte schot
het geredde kind
de kartonnen doos
de glazen schaal
het geslepen mes
de verloren knoop

U**R****29****regelspoor****bezitsvormen**

De bezitsvorm maak je door een **s** achter de naam te zetten: *de bal van Peter is Peters* bal. Soms schrijf je bij een bezitsvorm een apostrof (hoge komma) + **s**: *de vader van Petra is Petra's* vader.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het regelspoor?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Deze namen vind je bij de woorden van de week en de extra woorden: *Jan, Else, José, Eddy, Kees, Achmed, Peter, René, Ali, Theo, Samira, Jos en Max.*

Meestal komt de **s** direct achter de naam: *Jans* boek, *Elses* jurk, *Josés* klas.

Eindigt een naam op **a, i, o, u** of **y**, dan schrijf je **'s**: *Ali's* pen, *Harry's* boek.

Eindigt een naam op **s** of **x**, dan schrijf je alleen een apostrof: *Kees'* idee, *Max'* ouders.

Onthoud ook:

de vader van jou - jouw vader
het rijbewijs van u - uw rijbewijs

Jans mobieltje
Elses jurk
Josés klas
Eddy's boek
Kees' idee
jouw vader

Achmeds tas
Peters droom
Renés plan
Ali's pen
Theo's horloge
Samira's schrift
Jos' auto
Max' ouders
uw rijbewijs

u

R

30

regelspoor

botsende klinkers: trema

Bij botsende klinkers schrijf je vaak een trema. Het trema geeft aan: hier begint de volgende klankgroep.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het regelspoor?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Als twee óf drie klinkers naast elkaar staan, kun je die vaak verkeerd uitspreken. Dat heet: *botsende klinkers*. Het trema zorgt voor de goede uitspraak.

Als een woord een trema heeft, betekent dat niet dat alle vormen van dat woord een trema hebben.

Zo schrijf je: *kopiëren* en *kopieën*. Maar je schrijft *gekopieerd*, omdat je dat woord niet verkeerd kunt uitspreken.

Zo schrijf je ook *officiële*, maar *officieel*; *financiële*, maar *financieel*.

Let op: je schrijft *reële*, maar ook *reël*.

Lees kaart R22 nog eens door. Daarop staan woorden op *~eeën*, *~ieën* en *~iën*.

de ruïne
de patiënt
kopiëren
officiële
ingeënt
geïnteresseerd

naïef
de egoïst
de vegetariër
variëren
reël
tatoeëren
beïnvloeden
geëindigd
geïllustreerd

U

R

31

regelspoor

botsende klinkers: geen trema

In woorden die je niet verkeerd kunt uitspreken, schrijf je geen trema.

In samenstellingen schrijf je geen trema, maar een streepje.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Op kaart R30 heb je gelezen over *botsende klinkers*. Niet alle woorden met botsende klinkers krijgen een trema.

Woorden die je niet verkeerd kunt uitspreken, krijgen geen trema. Daarom schrijf je *kopiëren* met een trema, maar *gekopieerd* zonder trema.

Ook woorden als *geaarseld* en *geopend* kun je niet verkeerd uitspreken.

Uitzondering: woorden als *museum* en *elektriciën* kun je wel verkeerd uitspreken. Toch krijgen ze geen trema.

Bij samenstellingen schrijf je bij *botsende klinkers* geen trema, maar een streepje: *na-ape*n, *zee-egel*, *zo-even*.

woorden van de week

officieel
gekopieerd
geopend
het museum
het auto-ongeluk
mee-eten

extra woorden

gevarieerd
ideaal, ideale
geoeffend
geaarseld
het jubileum
de elektriciën
na-ape
de zonne-energie
zo-even

u

R

32

regelspoor

samenstellingen: overzicht

Schrijf de delen van de samenstelling achter elkaar.

Let op: in sommige samenstellingen schrijf je tussen die delen het tussenstukje **en** of een **tussen-s**.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Van welk e woorden is een samenstelling gemaakt? Let daarop bij het schrijven: *vuurrood*, hoofdpijn.

Eindigt het linkerdeel op **e** of **en**? Schrijf de woorden dan gewoon achter elkaar: *ruimtevaart*, regenjas.

Komt er een tussenklank /u(n)/ bij? Dan schrijf je **en**: *kip + ei = kippenei*, *kat + bak = kattenbak*.

Soms komt er een **tussen-s** bij. Die hoor je niet altijd. Twijfel je? Gebruik het linkerdeel in een andere samenstelling.

verkeerssituatie of *verkeer'ssituatie*?
verkeersbord, dus ook *verkeerssituatie*

woorden van de Week

ronddraaien
de schadevergoeding
openvouwen
het hondenhek
het dorpsplein
de dorpsstraat

extra woorden

doorrijden
de hoofddoek
sportterrein
de garagedeur
de samenwerking
de pannenkoek
de klassenfoto
de veiligheidsspeld
de stationschef

u

R

33

regelspoor

aardrijkskundige namen

De namen van plaatsen, provincies en landen schrijf je met een hoofdletter.

Woorden als *Noord-Brabant*, *Noord-Brabander* en *Noord-Brabants(e)* schrijf je met twee hoofdletters en een streepje.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *regelspoor*?
3. Pas op deze stukjes de regel toe.
4. Controleer het woord.

Namen van plaatsen, provincies en landen (en de woorden die daarvan zijn afgeleid) schrijf je met een hoofdletter.

Utrecht, *Utrechter*, *Utrechtse*

Veel namen bestaan uit twee woorden. Het streepje in *Noord-Brabant* en *Zuid-Holland* blijft staan in woorden als: *Noord-Brabander* en *Zuid-Hollandse*.

Hemellichamen, zoals planeten, krijgen een hoofdletter: *Mercurius*, *Grote Beer*.

Maar je schrijft *de aarde*, *de maan* en *de zon*.

woorden van de week

Arnhem
Noord-Brabant
Noord-Brabantse
Amsterdam-West
Oost-Europa
de Noordzee

extra woorden

België
Zeeuws-Vlaanderen
Zuid-Italië
Oost-Europa
Oost-Europese
Noord-Afrika
Noord-Afrikaanse
de aarde
de planeet Jupiter

u

w

1

weetspoor

woorden met ei

Schrijf je **ei** of **ij**?

Dat kun je niet horen.

Dat moet je onthouden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Er zijn méer woorden met **ij** dan woorden met **ei**.

Onthoud deze woorden:

ik **zei** (van *zeggen*) / **zij** (van *mensen*)
 de **wei** (van *koeien*) / **wij** (van *mensen*)
 de **mei** (van *maanden*) / **mij** (van *mensen*)
 de **hei** (van *struiken*) / **hij** (van *mensen*)
leiden (van *de leiding*) / **lijden** (van *pijn*)
 ik **eis** (van *eisen*) / het **ijs** (van *ijsjes*)
steil (van *bergen*) / de **stijl** (van *mode*)
 het **peil** (niveau) / de **pijl** (van *de boog*)

Onthoud ook:

twijfelen (niet kunnen kiezen)
weifelen (aarzelen)
stijgen (omhooggaan)
 de **steiger** (van *boten* / bij een gebouw)

A

dreigen
 scheiden
 (voor)bereiden
 uitgebreid
 allerlei
 de kapitein
 de steiger
 het peil

B

de prei
 het afscheid
 de Romeinen
 het gewei
 weigeren
 steigeren
 bescheiden
 beide

u**W****2****weetspoor****woorden met ij**Schrijf je **ei** of **ij**?

Dat kun je niet horen.

Dat moet je onthouden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Er zijn meer woorden met **ij** dan woorden met **ei**.**Onthoud deze woorden:**

ik **zei** (van zeggen) / **zij** (van mensen)
de **wei** (van koeien) / **wij** (van mensen)
mei (van maanden) / **mij** (van mensen)
de **hei** (van struiken) / **hij** (van mensen)
leiden (van de leiding) / **lijden** (van pijn)
ik **eis** (van eisen) / het **ijs** (van ijsjes)
steil (van bergen) / de **stijl** (van mode)
het **peil** (niveau) / de **pijl** (van de boog)

Onthoud ook:

twijfelen (niet kunnen kiezen)
weifelen (aarzelen)
stijgen (omhooggaan)
de **steiger** (van boten / bij een gebouw)

A

de stijl
het gordijn
het tapijt
de azijn
het ontbijt
het bewijs
strijden
wijzigen

B

de andijvie
de dolfijn
het ravijn
wijd
vermijden
verwijderen
verwijten
zwijgen

u**w****10****weetspoor****woorden met /ie/ = i**

Hoor je aan het eind van een klankgroep /ie/?
Dan schrijf je soms **ie**, soms **i**.
Onthoud de woorden met **i**.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *weetspoor*?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

De **i** van *kwaliteit* klinkt hetzelfde als de **ie** van *vliegen*. Woorden met /ie/ zijn daarom geen klankwoorden.

Hoor je /ie/ aan het eind van een woord, dan schrijf je meestal **ie**.
Onthoud de woorden op **~i**, zoals:
taxi, macaroni, kiwi, tosti, ski, bikini.
Ook de namen van de maanden eindigen op **i**: *januari, februari, juni*.
Ook sommige meervouden eindigen op **i**: *technici, medici*.

Er zijn veel korte woorden met **ie**.
Als je die woorden langer maakt, blijft de **ie** staan.

lief - *liever*, *ziek* - *zieke*
schiet - *schieten*, *verdriet* - *verdrietig*

januari
februari
de benzine
de vitamine
het jubileum
de kandidaat
de regisseur
de spinazie

Amerika
de sigaret
de invalide
de pantomime
de filosofie
profiteren
horizontaal
verticaal

U

W

13

weetspoor

woorden met th

In sommige woorden schrijf je /t/ als **th**.
Onthoud die woorden.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *weetspoor*?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

In een *thermoskan* blijft drank warm.
Met een *thermometer* meet je de
temperatuur.

thermometer, *thermoskan*: met **th**
temperatuur: met **t**

~theek is een vast stukje in woorden
als: *bibliotheek*, *apotheek*, *videotheek* en
discotheek.

Deze woorden met **th** heb je eerder
geleerd: *thuis*, *thee*, *thema*, *theater*
thermometer, *bibliotheek*.

A

de thermoskan
de apotheek
de discotheek
de marathon
de methode
katholiek
enthousiast
de videotheek

B

sympathiek
de hypotheek
de therapie
thans
althans
de theorie
theoretisch
het atheneum
thuisblijven

U**W****16****weetspoor****woorden met x**

Je hoort /ks/, je schrijft **x**.

Je schrijft /ks/ niet altijd als **x**.

Onthoud de woorden die je met een **x** schrijft.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *weetspoor*?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

De letter **x** komt in Nederlandse woorden niet veel voor. Veel woorden met **x** zijn leenwoorden: ze komen uit een andere taal.

Hoor je /ks/? Dan schrijf je soms **x**. Maar er zijn meer woorden waarin je gewoon **ks** schrijft, zoals *niks*, *straks*, *boksen*, *reeks*, *dagelijks*, *links*, *heks* en *bliksem*.

Voor sommige woorden staat het stukje **ex-**. Dat betekent: vroegere. *ex-voetballer*, *ex-collega*.

Deze woorden met **x** heb je eerder geleerd: *taxi*, *expres*, *extra*, *box*, *examen*, *saxofoon*.

A

het experiment-
de explosie
het excuus
het exemplaar
de reflex
maximaal
flexibel
de lynx

B

de sfinx
de export
complex
de expeditie
exclusief
extreem
exact
relaxen

U

W

17

K R W

weetspoor

woorden die hetzelfde klinken

Sommige woorden die hetzelfde klinken, schrijf je verschillend.

1. Let op de **betekenis** van het woord.
2. Bedenk: is het een **persoonsvorm**?
3. Bedenk: wat is het voor een woord?

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

1. Let op de betekenis.

hard (van harder) / *hart* (van harten)

2. Bedenk: is het een persoonsvorm?

ik *wed* / hij *wedt* (pv)

in naam der *wet* (geen pv)

Let op bij de werkwoorden met

be~, **ge~**, **her~**, **ont~** en **ver~**:

Hij betaalt de rekening. (pv)

Hij heeft betaald. (geen pv)

Kijk ook op kaart WW18.

3. Bedenk: wat is het voor een woord?

dure kleren (bijvoeglijk naamwoord)

Het zal lang *duren*. (woordenboekvorm)

Onthoud: *jouw* pet - Die pet is *van* jou.

uw jas - Die jas is *van* u.

mijn pen - Die pen is *van* mij.

A

uittrekken (van kleren)
uitrekken (langer maken)
reizen (op reis gaan)
rijzen (omhooggaan)
bereiden (van eten)
berijden (van een paard)
een bal van jou - jouw bal
een pen van u - uw pen

B

veilen (op een veiling)
vijlen (van nagels)
het peil (het niveau)
de pijl (van de boog)
de weide (van koeien)
wijde (ruime)
ik/ de krab (van krabben)
krap (van kleren)

U

W

21

weetspoor

woorden met /sj/ = ch

In sommige woorden hoor je /sj/, maar schrijf je **ch**.

Onthoud die woorden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

De meeste van deze woorden komen uit het Frans. In het Frans klinkt de **au** als /oo/ (*chauffeur*), de **ou** als /oe/: (*douche*) en de letters **gn** als /nj/ (*champignon*, *champagne*).

Let op bij het woord *chic*. Bij de meeste bijvoeglijke naamwoorden is het makkelijk. Je schrijft: *een duur pak* en *een dure jurk*. Maar het is: *een chic pak* en *een chique jurk*.

Veel Engelse woorden beginnen ook met **ch**. Maar dan zeg je niet /sj/, maar /tsj/.

chatten, *checken*, *chips*

A

de chocolade
de machine
de chef
de chauffeur
de douche
de parachute
de Chinees
chic, chique

B

de champignon
de champagne
de crèche
de rechercheur
de chirurg
de chantage
het affiche
marcheren

U

W

22

weetspoor

struikelblokken 1

Struikelblokken zijn woorden waarin veel fouten worden gemaakt.
Onthoud die woorden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Je schrijft twee medeklinkers:
verrrassing, onmiddellijk, interessant

Je schrijft een **t**: *hartstikke*
Je schrijft niet **u**, maar **e**: *stiekem*
Je schrijft geen **n**: *hopelijk*
Je schrijft geen **u**: *interview*
Je schrijft geen **r**: *burgemeester*

Je schrijft één **r**: *sieraden*
Je hoort /zj/, je schrijft **ig**: *origineel*
Je schrijft niet **ck**, maar **k**: *schminken*
Je schrijft niet **e**, maar **o**: *motor*

Je schrijft een letter die je niet hoort:
erwten, vondst, ginds, sinds.
Het stukje **~teit** heeft niets met *tijd* te maken: *elektriciteit, puberteit.*

Woorden van de Week
A

de verrassing
onmiddellijk
interessant
hartstikke
stiekem
hopelijk
het interview
de burgemeester

Woorden van de Week
B

de sieraden
origineel
schminken
de motor
de erwten
de vondst
de elektriciteit
de puberteit

U

W

23

weetspoor

struikelblokken 2

Struikelblokken zijn woorden waarin veel fouten worden gemaakt.
Onthoud die woorden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Je schrijft twee keer **oe**: *kangoeroe*
 Je schrijft twee **p's**: *apparaat*
 Je schrijft een **j** na de **y**: *pyjama*
 Je schrijft niet **c**, maar **k**: *helikopter*
 Je schrijft een **n**: *pannenkoek*
 Je schrijft een streepje: *e-mail*
 Je schrijft een apostrof: *sms'en*
 Je schrijft twee **s'en**: *misschien*

Je schrijft niet **c**, maar **z**: *sperzieboon*
 Je schrijft niet **d**, maar **t**: *litteken*
 Je schrijft niet **c**, maar **s**: *porselein*
 Je schrijft twee **o's** en **ch**: *goochelen*
 Je schrijft niet **i**, maar **ie**: *faliekant*
 Je schrijft niet **a**, maar **e**: *papegaai*
 Je schrijft de delen van een
 samenstelling achter elkaar:
uit + treksel, acht + tien

A

de kangoeroe
 het apparaat
 de pyjama
 de helikopter
 de pannenkoek
 de e-mail
 sms'en
 misschien

B

de sperzieboon
 het litteken
 het porselein
 goochelen
 faliekant
 papegaai
 het uittreksel
 achttien

u

W

24

weetspoor

Franse leenwoorden 1

Veel Nederlandse woorden die uit het Frans komen, worden net zo gespeld als in het Frans. Onthoud de woorden van de uitlegkaart.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

In *boulevard*, *route*, *douche*, *journalist*, *courgette*, *coureur* en *enthousiast* schrijf je /oe/ als **ou**.

De **a** van *boulevard* klinkt als /aa/. Ook in de volgende Franse leenwoorden klinkt de laatste klinker lang: *brancard*, *hangar*, *record*.

In de woorden *medaille* en *braille* schrijf je /j/ als **ill**. Denk ook aan *maillot*, *failliet*, *portefeuille* en *fouilleren*.

In woorden als *circuit*, *biscuit* en *etui* schrijf je /wie/ als **ui** of **uit**.

Bij veel Franse leenwoorden hoor je neusklanken: *plafond*, *croissant*, *envelop*.

A

de boulevard
de route
de douche
de journalist
de courgette
enthousiast
de medaille
het braille

B

het circuit
de biscuit
het etui
het plafond
de envelop
de croissant
de punaise
de mayonaise

u

W

25

weetspoor

Franse leenwoorden 2

In sommige Franse leenwoorden staat een **e** met een accent:

é: klinkt als de /ee/ van zee;

è: klinkt als de /e/ van bel;

ê: klinkt als de /e/ van bel.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

In de eerste zes woorden eindigt de tweede klankgroep op de klank /ee/. Het stukje ~ier spreek je uit als /jee/.

In *café*, *privé* en *logé* staat op de **e** een streepje naar voren. De letter **é** spreek je uit als de /ee/ van zee.

In *crèche* en *crème* staat op de **e** een streepje naar achteren. De letter **è** spreek je uit als de /e/ van bel.

In *enquête* staat op de **e** een dakje. Ook de **ê** klinkt als de /e/ van bel.

Ook de laatste **e** van *dessert* en *colbert* klinkt als de /e/ van bel. De letter **t** aan het eind spreek je niet uit.

A

het café
privé
de logé
het diner
het atelier
de premier
de enquête
het crêpepapier

B

de crèche
de crème
de scène
de première
de carrière
de kleur beige
het dessert
het colbert

U

W

26

Franse leenwoorden 3

Veel Nederlandse woorden die uit het Frans komen, worden net zo gespeld als in het Frans.

Onthoud de woorden van de uitlegkaart.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Het stukje **~eau** in *niveau*, *cadeau* en *bureau* klinkt als /oo/.

Ook het stukje **au** in *chauffeur*, *fauteuil*, *restaurant* en *aubergine* klinkt als /oo/.

Het meervoud van woorden op **~eau** schrijf je met **s**: *cadeau* - *cadeaus*.
(dus niet 's': geen verwarring mogelijk)

De woorden *zone* en *controle* schrijf je in het Frans met **ô**, in het Nederlands niet.

De **g** van *aubergine* klinkt als de **g** van *stage* en *horloge*. Kijk ook op kaart W28.

Het stukje **on** in *pardon* en *bonbon* werd vroeger op zijn Frans uitgesproken. Nu hoor je steeds vaker het Nederlandse /on/.

A

het niveau
het cadeau
het bureau
de chauffeur
het restaurant
de trombone
de zone
de controle

B

de auteur
de aubergine
het decor
het record
het comfort
de ambulance
de bonbon
pardon!

U**W****27****weetspoor****woorden met een lange klinker die als een korte klinker klinkt**

In sommige woorden hoor je /a/ of /o/ aan het eind van de eerste klankgroep. Toch komt daarna één medeklinker. Onthoud die woorden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Sommige woorden met een **a** in de eerste klankgroep kun je op twee manieren uitspreken: met /a/ of met /aa/.

Zo kun je de eerste **a** van *karate* als /a/ of als /aa/ uitspreken. Maar je schrijft *karate* altijd met één **r**.

Ook veel korte woorden worden soms met /a/, soms met /aa/ uitgesproken. Denk aan woorden als: *alarm*, *apart*, *arena*, *banaan*, *kameel*, *kaneel*, *kanon*, *kapot*.

A

de acrobaat
de abonnee
de amateur
de ananas
het atelier
de tatoeage
de dromedaris
de omelet

B

agressief
de papegaai
de karavaan
de katapult
de kapitein
de kameraad
origineel
oriënteren

u

W

28

weetspoor

woorden met q

Je hoort /k/ of /kw/, je schrijft **qu**.

De letter **q** wordt in de Nederlandse taal weinig gebruikt. Onthoud de woorden die je met een **q** schrijft.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

(K R W)

In het Nederlands staat achter de **q** altijd een **u**.

Soms spreek je de letters **qu~** uit als /kw/:
aquarium, quiz, consequent.

Soms spreek je de letters **qu~** uit als /k/:
mannequin, enquête, quitte, chique.

Het woord **aqua** betekent water. Dat zit in:
aquarium;
aquarel (een waterverfschilderij);
aquaduct (brug voor water over een weg heen).

Het woord **etiquette** heeft te maken met regels om je netjes te gedragen. Maar op je schriften plak je *etiketten*.

A

het aquarium
de quiz
de quizmaster
de mannequin
de enquête
consequent
quite spelen
chique kleren

B

de cheque
de antiquair
de aquarel
frequent
de maquette
het quotiënt
de etiquette
het aquaduct

U**W****29****weetspoor**

Engelse leenwoorden

Aan de spelling van veel woorden kun je nog zien dat ze uit het Engels afkomstig zijn. Onthoud die woorden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Let op de spelling van deze woorden:

Je hoort /e/, je schrijft **a**:

flat, jam, scanner, jack, snack.

Je hoort /ee/, je schrijft **a** of **ai**:

cake, race, baby, game, saven, paperclip; trainen, mailen, rails, container, claimen.

Je hoort /ie/, je schrijft **ee** of **ea**:

keeper, weekend, frisbee, freelance; team, beachvolleybal, dealer, leaseauto.

Je hoort /oe/, je schrijft **oo**:

scooter, cool, coole, look, inzoomen.

Je hoort /oo/, je schrijft **oa**:

goal, coach, soap, downloaden.

A

de jam
tanken
de fanclub
de snackbar
de cake
de race
trainen
e-mailen

B

de keeper
het weekend
de frisbee
het team
de scooter
cool
de coach
de goal

u**W****30****weetspoor****woorden met in het midden een stomme e**

In deze woorden hoor je in het midden /u/ (stomme e). Je schrijft **e**.
Onthoud deze woorden.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Denk bij deze woorden niet aan de regels voor samenstellingen.
Onthoud gewoon dat je deze woorden met **e** schrijft.

Naast deze woorden zijn er natuurlijk nog veel meer woorden die je met **e** schrijft, zoals:

- lange woorden die geen samenstelling zijn: *makkelijk*, *vreemde*ling, *honger*ig.
- samenstellingen waarvan het linkerdeel op **e** eindigt: *hitte*golf, *mode*show.
- woorden op **~elen**, **~emen**, **~enen** en **~eren**, zoals *wandelen*, *ademen*, *rekenen* en *knikken*en.

A

de elleboog
de bruidegom
de nachtegaal
de pissebed
de ooievaar
de hagedis
de burgemeester
willekeurig

B

de mannequin
de ledematen
de madelief
de wielewaal
de bullebak
de bolleboos
de marsepein
de dageraad

U

W

31

weetspoor

woorden met niet uitgesproken letters

In sommige woorden worden letters *niet* (of *niet duidelijk*) uitgesproken.

Bedenk:

- Hoe is het woord *opgebouwd*?
- Is het woord een *leenwoord* uit een andere taal?

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het *weetspoor*?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Soms worden letters niet uitgesproken. Vaak gebeurt dat als je een woord vlot uitspreekt. Bedenk hoe die woorden zijn opgebouwd: *licht* + *je*, *kast* + *je*, *ont* + *dekking*.

Onthoud de **w** van *erwt* en de **b** van *ambtenaar*.

Veel van deze woorden zijn leenwoorden uit andere talen. In veel Franse leenwoorden wordt de laatste **t** of **d** niet uitgesproken: *filet*, *plafond*, *record*, *maillot*.

In woorden met **th** wordt de **h** niet uitgesproken. Dat geldt ook voor woorden als *yoghurt* en *spaghetti*.

woorden van de week
A

tweedehands
het nachtkastje
het gedichtje
de ontdekking
de erwt
de ambtenaar
bowlen
knock-out

woorden van de week
B

de filet
de scène
het scenario
het plafond
het record
de maillot
de yoghurt
de spaghetti

u

W

32

weetspoor

woorden met /t/ = d en /p/ = b

In sommige woorden wordt /t/ als d, of /p/ als b geschreven.

Onthoud deze woorden.

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Hoor je aan het eind van een woord /t/, dan kun je dat woord langer maken om te horen of je d of t schrijft. Maar als je middenin een woord /t/ hoort, kan dat niet.

De d die als /t/ klinkt, heeft vaak te maken met weinig gebruikte woorden (of vaste stukjes) die op d eindigen. Die zijn niet makkelijk te herkennen.

Natuurlijk zijn er ook samenstellingen, waarvan het eerste deel op d of b eindigt. Voorbeelden: handbal, bladzijde, noodzaak, vindplaats; clubkleuren, websurfen, webpagina.

de gids
de loods
het raadsel
het voedsel
de boodschap
het gereedschap
zeldzaam
vreedzaam

het advies
de advocaat
de advertentie
de administratie
het obstakel
absoluut
de subsidie
de scheidsrechter

U**W****33****weetspoor****woorden met twee c's**

In de meeste woorden met twee **c's** klinken beide **c's** als /k/. Soms klinkt één **c** als /k/ en één **c** als /s/.

K R W

1. Hak het woord in stukjes.
2. Bij welke stukjes past het weetspoor?
3. Onthoud hoe je deze stukjes schrijft.
4. Controleer het woord.

Voor **e**, **i**, **ij** en **y** klinkt de **c** als /s/.
Voor andere letters klinkt de **c** als /k/.

Twee **c's** achter elkaar klinken soms als /k/: *accu*, *accordeon*, *broccoli*.
Soms klinken twee **c's** achter elkaar als /ks/: *succes*, *accent*, *accepteren*.

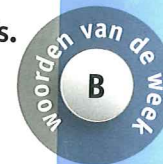
Onthoud: *akkoord* schrijf je met twee **k's**.

Het stukje **~ctie** in *constructie*, *collectie* en *correctie* spreek je uit als /ksie/.
Kijk ook op kaart K30.

Onthoud: *circus* schrijf je met twee **c's**,
maar *cirkel* met één **c** en één **k**.

de accu
de accordeon
het contact
de conclusie
de constructie
de correctie
het succes
het accent

de broccoli
de microscoop
de communicatie
de cacao
accepteren
het concert
het circus
de encyclopedie

U**WW****13****werkwoorden****vt regelmatige ww: 't kofschip**

Krijgt een regelmatig werkwoord in de vt **~te** of **~de**?

Staat in de woordenboekvorm vóór **~en** een medeklinker van **'t kofschip**? Dan schrijf je **te**. Anders schrijf je **de**.

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan **'t kofschip**.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Schrijf je **~de(n)** of **~te(n)** in de verleden tijd? Bij veel werkwoorden kun je dat gewoon horen.

Twijfel je? Denk dan aan **'t kofschip**. Staat in de woordenboekvorm vóór **~en** een medeklinker van **'t kofschip**? Dan schrijf je **te**.

zetten	-	ik zet	-	ik zette	t
maken	-	ik maak	-	ik maakte	k
boffen	-	ik bof	-	ik bofte	f
wassen	-	ik was	-	ik waste	s
lachen	-	ik lach	-	ik lachte	ch
hopen	-	ik hoop	-	ik hoopte	p

Anders schrijf je **de**:

halen - ik haal - ik haalde;
roeien - ik roei - ik roeide.

woorden van de week

ik maakte (maken)
ik bofte (boffen)
ik waste (wassen)
ik lachte (lachen)
ik hoopte (hopen)
ik werkte (werken)

extra woorden

ik klapte
ik raakte
ik knikte
ik plakte
ik besepte
we fietsten
we dansten
we juichten
we verstopten ons

u

WW

14

werkwoorden

vt **regelmatische ww op ~ven of ~zen**

Werkwoorden op ~ven en ~zen: vijf pv's.
De vt eindigt op **de(n)**.

1. ik leef	1. ik reis
2. hij leeft	2. hij reist
3. wij leven	3. wij reizen
4. ik leefde	4. ik reisde
5. wij leefden	5. wij reisden

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan **'t kofschip**.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Let op met werkwoorden met ~ven en ~zen in de woordenboekvorm. Voor het stukje ~en staat een **v** of een **z**.

De letters **v** en **z** staan niet in **'t kofschip**. Dus schrijf je in de vt ~de.

durven - ik durf - ik durfde

reizen - ik reis - ik reisde

Let op: je schrijft **de(n)** achter de *ik-vorm* van de tegenwoordige tijd. En die eindigt gewoon op een **f** of een **s**.

werkwoord	ik-vorm tt	vt
<i>leven</i>	<i>ik leef</i>	<i>ik leefde</i>
<i>reizen</i>	<i>ik reis</i>	<i>ik reisde</i>

woorden van de week

ik leefde (leven)
ik durfde (durven)
ik hoefde (hoeven)
ik reisde (reizen)
ik bloosde (blozen)
ik raasde (razen)

extra woorden

ik geloofde
ik beleefde
ik schroefde
ik zweefde
ik verfde
ik vreesde
ik verhuisde
ik omhelsde
ik verbaasde me

u

WW

15

werkwoorden

vt **regelmatische ww op ~ten**Achter de ik-vorm tt komt **~te** of **~ten**.

1. ik <i>praat</i>	1. ik <i>zet</i>
2. hij <i>praat</i>	2. hij <i>zet</i>
3. wij <i>praten</i>	3. wij <i>zetten</i>
4. ik <i>praatte</i>	4. ik <i>zette</i>
5. wij <i>praatten</i>	5. wij <i>zetten</i>

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan 't *kofschip*.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

De woordenboekvormen van *praten* en *zetten* eindigen op **ten**. De **t** zit in 't *kofschip*: de vt eindigt op **te** of **ten**.

te of **ten** komt achter de ik-vorm **tt**.

praten - ik *praat* - ik *praatte* - wij *praatten*
zetten - ik *zet* - ik *zette* - wij *zetten*

Let op! **te** of **ten** komt achter de ik-vorm **tt**. Dus schrijf je:

kussen - ik *kus* - ik *kuste* - wij *kusten*
rusten - ik *rust* - ik *rustte* - wij *rustten*

Je ziet: *wij zetten* (**tt**) en *wij zetten* (**vt**) schrijf je hetzelfde. Dat geldt alleen voor werkwoorden met **tt** in de woordenboekvorm, zoals *zetten*, *spatten*, *spotten*, *benutten*, *oplettten* en *bezetten*.

woorden van de week

wij praten (tt)
 ik praatte (vt)
 wij praatten (vt)
 wij zetten (tt)
 ik zette (vt)
 wij zetten (vt)

extra woorden

wij groeten (tt)
 ik groette (vt)
 wij groetten (vt)
 wij rusten (tt)
 ik rustte (vt)
 wij rustten (vt)
 wij wachten (tt)
 ik wachtte (vt)
 wij wachtten (vt)

vt **regelmatige ww op ~den**Achter de ik-vorm tt komt **~de** of **~den**.

1. ik raad	1. ik red
2. hij raadt	2. hij redt
3. wij raden	3. wij redden
4. ik raadde	4. ik redde
5. wij raadden	5. wij reddden

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan 't *kofschip*.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

De woordenboekvormen van *raden* en *redden* eindigen op **den**. De **d** zit niet in 't *kofschip*: de vt eindigt op **de** of **den**.

de of **den** komt achter de ik-vorm tt.

raden - ik raad - ik raadde - wij raadden
redden - ik red - ik redde - wij reddden

Let op! **de** of **den** komt achter de ik-vorm tt. Dus schrijf je:

bellen - ik bel - ik belde - wij belden
melden - ik meld - ik meldde - wij meldden

Je ziet: *wij redden (tt)* en *wij reddden (vt)* schrijf je hetzelfde. Dat geldt alleen voor enkele werkwoorden met **dd** in de woordenboekvorm, zoals *reddden*, *wedden*, *schudden*, *bekladden*.

wij raden (tt)
 ik raadde (vt)
 wij raadden (vt)
 wij redden (tt)
 ik redde (vt)
 wij reddden (vt)

wij kleden (tt)
 ik kleedde (vt)
 wij kleedden (vt)
 wij melden (tt)
 ik meldde (vt)
 wij meldden (vt)
 wij schudden (tt)
 ik schudde (vt)
 wij schudden (vt)

u

WW

17

werkwoorden

deelwoordvorm

Het deelwoord van een werkwoord krijg je als je zegt: *ik heb...*, *ik ben...*

Een deelwoord eindigt altijd op **t**, **d** of **en**.

dansen - ik heb gedanst

spelen - ik heb gespeeld

zingen - ik heb gezongen

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan '**t** kofschip.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Het deelwoord van *regelmatige werkwoorden* eindigt op **/t/**. Schrijf je **d** of **t**? Dat kun je op twee manieren bepalen.

1. Een deelwoord is geen *pv*, dus gelden de gewone spellingregels. Je kunt het deelwoord langer maken: je hoort */gemaakte/*, dus je schrijft: *gemaakt*.
2. Denk aan '**t** kofschip. Krijgt de *pv* in de *vt* **~te**? Het deelwoord eindigt dan ook op **t**, anders op **d**.
ik danste - ik heb gedanst
ik speelde - ik heb gespeeld

De deelwoordvorm van *onregelmatige werkwoorden* eindigt op **en**: *gezongen*.

ik heb gezongen
 ik heb gelezen
 ik heb gepraat
 ik heb gefietst
 ik heb gespeeld
 ik heb gerend

ik heb gelopen
 ik heb gevangen
 ik ben gevallen
 ik heb gepakt
 ik heb gesnoept
 ik heb gewacht
 ik heb gebeld
 ik heb geproefd
 ik heb getekend

U

WW

18

werkwoorden

werkwoorden met be~, ge~, her~, ver~, ont~

Begint een werkwoord met **be~, ge~, her~, ver~** of **ont~**? In de deelwoordvorm komt daar geen (extra) stukje **ge~** voor.

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan '**t** kofschip'.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Bij deze werkwoorden krijgt het deelwoord geen (extra) stukje **ge~**:

beginnen - ik ben *begonnen*.

Zo schrijf je ook: ik heb *genoten*, ik heb *herdacht*, ik heb *verkocht*, ik heb *ontbeten*.

Moeilijk! Bij deze werkwoorden klinkt de *hij*-vorm (**tt**) vaak hetzelfde als het deelwoord. De *hij*-vorm (**tt**) eindigt altijd op een **t**, het deelwoord eindigt op een **t** of een **d**.

Denk na: is het een persoonsvorm of niet?

hij *betaalt* (pv) - hij heeft *betaald* (geen pv)

het *gebeurt* (pv) - het is *gebeurd* (geen pv)

hij *herkent* (pv) - hij heeft *herkend* (geen pv)

hij *ontmoet* (pv) - hij heeft *ontmoet* (geen pv)

hij *verstop*t (pv) - hij heeft *verstop*t (geen pv)

woorden van de Week

hij betaalt (pv)
hij heeft betaald
het gebeurt (pv)
het is gebeurd
hij herhaalt (pv)
hij heeft herhaald

extra woorden

hij vertelt (pv)
hij heeft verteld
hij ontkent (pv)
hij heeft ontkend
hij belooft (pv)
hij heeft beloofd
hij gebruikt (pv)
hij heeft gebruikt
hij verdient (pv)

u

WW

19

werkwoorden

van deelwoorden afgeleide bijvoeglijke naamwoorden

Als bijvoeglijke naamwoorden afgeleid zijn van deelwoorden, dan gelden de gewone spellingregels.

Maar eindigt een deelwoord op **en**, dan blijft **en** in het bijvoeglijk naamwoord staan.

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan **'t kofschip**.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Sommige bijvoeglijke naamwoorden zijn afgeleid van deelwoorden (zie WW17).
werkwoord: *poetsen*, deelwoord: *gepoetst*,
bijvoeglijk naamwoord: *gepoetste* tanden

Een bijvoeglijk naamwoord is nooit de persoonsvorm, dus gelden de gewone spellingregels.

verwachten - de *verwachte* overwinning
verbreden - de *verbrede* straat
schudden - de *geschudde* kaarten

Maar let op: als een deelwoord op **en** eindigt, dan eindigt het bijvoeglijk naamwoord ook op **en**.

wassen - *gewassenen* - de *gewassenen* kleren

woorden van de week

de gemaakte fout
de bestelde cola
de geprinte brief
het gelezen boek
de versleten jas
de gesloten deur

extra woorden

de geraspte kaas
de geverfde deur
de gekoelde drank
het verdiende geld
de gegraven kuil
het bewezen feit
de gekozen kleur
het gebroken hart
de gestolen fiets

persoonsvormen: overzicht

Werkwoorden hebben *vijf verschillende* persoonsvormen.

1. ik <i>loop</i>	1. ik <i>raad</i>
2. hij <i>loopt</i>	2. hij <i>raadt</i>
3. wij <i>lopen</i>	3. wij <i>raden</i>
4. ik <i>liep</i>	4. ik <i>raadde</i>
5. wij <i>liepen</i>	5. wij <i>raadde</i>

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan '**t** kofschip.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Werkwoorden hebben in de **tt** drie, in de **vt** twee persoonsvormen.

tt: Twijfel je of er een **t** blijkt?

Denk aan *lopen*.

jij *loopt* dus ook: jij *vindt*

loop jij? dus ook: *vind* jij?

vt: Regelmatige werkwoorden krijgen **~de(n)** of **~te(n)**.

Staat in de woordenboekvorm vóór **~en** een medeklinker van '**t** kofschip'?

Dan schrijf je **te**. Anders schrijf je **de**.

te of **de** komt achter de ik-vorm **tt**.

praten - ik *praat* - ik *praatte*

raden - ik *raad* - ik *raadde*

reizen - ik *reis* - ik *reisde*

woorden van de Week

jij wordt/ word jij?

ik gebruikte

wij bedoelden

ik zweefde

ik vluchtte

ik antwoordde

extra woorden

jij vindt/ vind jij?

jij houdt/ hou(d) jij?

ik ontsnapte

wij kampeerden

hij beleefde

ik schatte

ik verwachtte

ik verbrandde

ik schudde

persoonsvormen die hetzelfde klinken

Sommige persoonsvormen klinken hetzelfde, maar worden verschillend geschreven.

Twijfel je bij een persoonsvorm?

- **tt:** t erbij of niet? Denk aan *lopen*.
- **vt:** één of twee t's (of d's)? Je schrijft alleen twee t's (of d's) als de ik-vorm tt op een t (of d) eindigt.

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan 't *kofschip*.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Deze leerstof heb je al eerder geleerd.

tt: Twijfel je? Denk dan aan *lopen*.

jij loopt dus ook *jij vindt*

loop jij? dus ook *aanvaard jij?*

vt: Bij regelmatige werkwoorden schrijf je **de(n)** of **te(n)** achter de ik-vorm tt.

kussen - ik *kus* - ik *kuste* - wij *kusten*

rusten - ik *rust* - ik *rustte* - wij *rustten*

bellen - ik *bel* - ik *belde* - wij *belden*

melden - ik *meld* - ik *meldde* - wij *meldden*

Let op! Wat is de *woordenboekvorm*?

ik miste (*missen*)- *het mistte* (*misten*)

En: *we hoestten* (*hoesten*), **maar:**

we moesten (*moeten* = **onregelmatig**)

woorden van de week

ik antwoord (tt)
hij antwoordt (tt)
wij wachten (tt)
wij wachtten (vt)
wij vermelden (tt)
wij vermeldten (vt)

extra woorden

ik raad (tt)
hij raadt (tt)
wij raden (tt)
wij raadden (vt)
wij hoesten (tt)
wij hoestten (vt)
wij moesten (vt)
ik miste (vt)
het mistte (vt)

drie werkwoordvormen

Rijtjes met **drie werkwoordvormen** helpen je om het werkwoord op de juiste manier te schrijven.

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan *'t kofschip*.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

Van werkwoorden zie je vaak het rijtje: woordenboekvorm - ik-vorm vt - deelwoordvorm.

Regelmatige werkwoorden:

bellen - *belde* - *gebeld*

melden - *meldde* - *gemeld*

missen - *miste* - *gemist*

misten - *mistte* - *gemist*

heten - *heette* - *geheten*

Onregelmatige werkwoorden:

doen - *deed* - *gedaan*

zwijgen - *zweeg* - *gezwegen*

mogen - *mocht* - *gemogen*

Twijfel je over de *ik-vorm vt* of de *deelwoordvorm*? Zoek die dan op.

woorden van de week

ik miste
het mistte
we belden
we meldden
ik zweeg
hij zocht

extra woorden

ik kuste
ik lustte
hij printte
we bewaarden
we aanvaardden
ik kwam
het vroor
we wierpen
zij hielpen

u

WW

23

werkwoorden

werkwoordvormen van Engelse werkwoorden

Ook voor werkwoorden die uit het Engels afkomstig zijn, geldt de regel van **'t kofschip** (zie ook kaart WW13).

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan **'t kofschip**.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

vt met **~te(n)**, deelwoord met **~t**:

lunchen - lunchte - geluncht

checken - checkte - gecheckt

rappen - rapte - gerapt

tanken - tankte - getankt

vt met **~de(n)**, deelwoord met **~d**:

scannen - scande - gescand

downloaden - downloadde - gedownload

scoren - scoorde - gescoord

mailen - mailde - gemaild

woorden van de Week

hij scant
hij mailt
hij checkt
hij scoort
hij traint
hij downloadt

extra woorden

hij interviewt
hij interviewde
hij tankt
hij tankte
hij playbackte
hij showde
hij skeelerde
hij downloadde
hij plande

u

WW

23

werkwoorden

werkwoordvormen van
Engelse werkwoorden

Ook voor werkwoorden die uit het Engels afkomstig zijn, geldt de regel van 't kofschip (zie ook kaart WW13).

1. Is het *werkwoord* de *persoonsvorm*?
2. Ja? Twijfel je in de **tt**? Denk aan *lopen*.
3. Ja? Twijfel je in de **vt**? Denk aan 't kofschip.
4. Geen *pv*? Dan gelden de gewone regels.

vt met ~te(n), deelwoord met ~t:

lunchen - lunchte - geluncht
checken - checkte - gecheckt
rappen - rapte - gerapt
tanken - tankte - getankt

vt met ~de(n), deelwoord met ~d:

scannen - scande - gescand
downloaden - downloadde - gedownload
scoren - scoorde - gescoord
mailen - mailde - gemaild

woorden van de week

hij scant
 hij mailt
 hij checkt
 hij scoort
 hij traint
 hij downloadt

extra woorden

hij interviewt
 hij interviewde
 hij tankt
 hij tankte
 hij playbackte
 hij showde
 hij skeelerde
 hij downloadde
 hij plande